

Tizenkilencedik évfolyam, 1905. 6. (222) füzet.

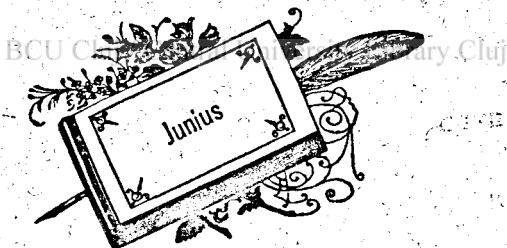
ARMENIA

MAGYAR-ÖRMÉNY HAVI SZEMLE.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos :

SZONGOTT KRISTÓF.

NY. I. KÖNYVTÁR

1905. JEH. 4—

Legyen meggyőződés, hogy míg maradékaim élnek, Önnek irántam tanusított szívesességét, mint örökséget fogják tartani s az „Armenia” füzeteit, mint családi szentséget fogják tisztelni. (Szongott Kristófhöz Buenos-Aires decz. 23. 1902. intézett leveléből).

Czelz János
magyar tábornok.

SZAMOSÚJVÁR,

Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája
1905.

TARTALOM.

- Emlékezés Azárián patriarkhára (képpel).* — M. Gy.-tól.
Örmény témák az orientalisták hamburgi kongresszusán. II.
— Dr. Herrmann Antaltól.
A magyarok eredete és őslaka. — Hatodik közlemény. — Irta:
Szongott Kristóf.
Ezer koronás adomány az „Ö. M. E.”-nek. — („Szamosújvári
Közlöny“).
Indiai örmények. — *Levél Singapurból.* — Közli: Sz. K.
Az „Örmény Múzeum-Egyesület.” — Közli: Sz. K.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Szvacsina Géza.
Ujabb tárgybeli adományok.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

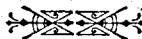
Az „Örmény Múzeum.”
Uj folyóirat.

KÖZGAZDASÁGI ÉLET.

Fa, mely kész tűt és czéznát ad.
Hogyan táplálkozzunk helyesen?

MI UJSÁG AZ ÖRMÉNY VILÁGBAN?

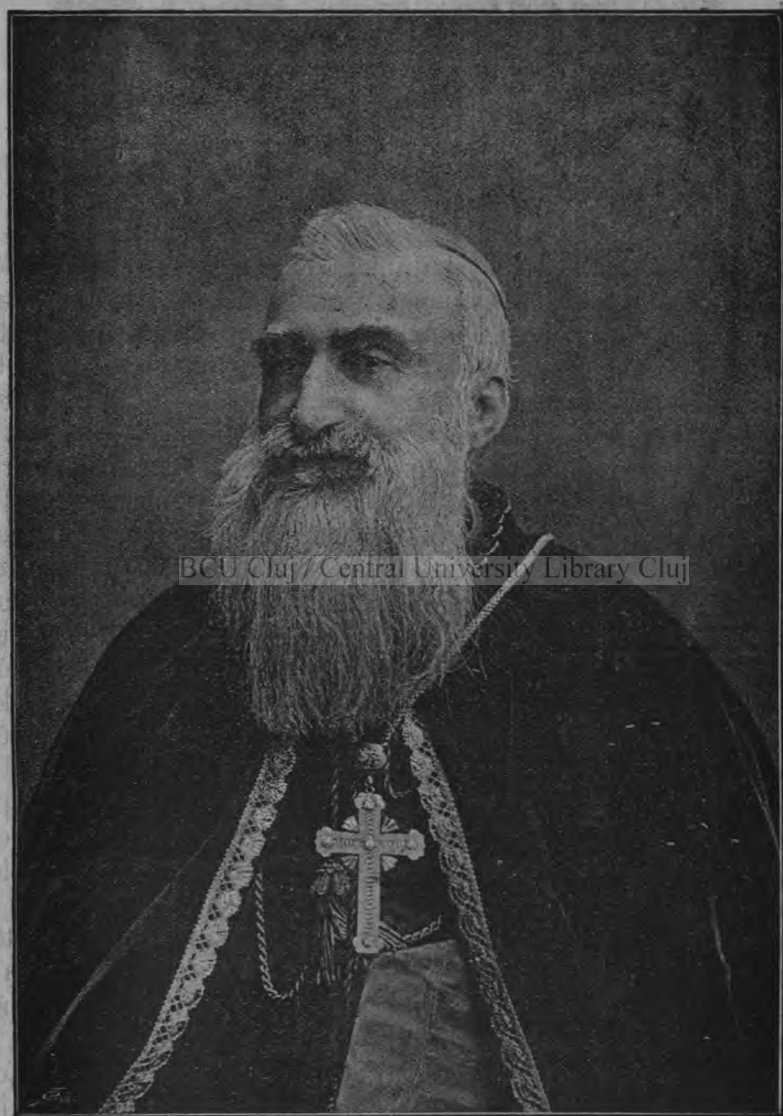
A keleti örmények egyházi vagyona.

Az „Armenia” előfizetési ára egész évre 8 korona,
fél évre 4 korona, egyes füzet ára 80 fillér. ===

108235

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ázarián István örmény kath. pátriárkha.

EMLEKEZÉS ÁZÁRIÁN PÁTRIÁRKHÁRA.

A tanügy kiérdemesült bajnoka, Esztegar Tivadar, ki aremek bariton hangjával még most is áhitatot tud gerjeszteni az orgona mellett s kinek Világosító-Szent-Gergely éneke fonográfban van megörökítve: egy nála tett látogatásom alkalmával azzal bocsátott rendelkezésemre egy arczképet, hogy azt nevében az „Örmény Muz eum“ részére vegyem át. Jóllehet csak egyszerű kemény papírra nyomott közönséges nyomdatermekről van szó, mely Ázarián Istvánt teljes pátriárkhai ornátusban ábrázolja, mindazonáltal értékét emeli az a kegyelet, a melylyel azt eddig megőrizték. A kép alá magyar és örmény nyelven rá van nyomtatva a pátriárkha neve; a kép hátán pedig az azelőtti tulajdonos, Bogdánfy Mihály neve olvasható, ki a vallásosságnak szintén egyik kiváló mintaképe s ki az ősi örmény hagyományok iránt való nemes érdeklődésének már is nem egy tanújelét adta.

Ha rátekintek erre az igénytelen kivitelű, de nagy szellemet ábrázoló nyomtatványra, fölujlnak lelki szemeim előtt azok az emlékekben élénken élő benyomások, mikor Ázariánt Bécsben szemtől szemben láttam, a mint Rómából jövet — hol gyakran a szultán megbizottjaként tisztelgett a pápánál — a mechithárista-templomban az erdélyi származású Esztegar Vártán érsek-főapát utódját, Aydinián Arzént püspökké szentelte.

Folyó évi április 12-én mult 18 éve, hogy ennek a fejthetetlen szép örmény egyházi ünnepélynek tanúja voltam. Idézem „A hazai örménység jövője“ czimű munkámból az alábbiakat; „A templomajtóban várta az egész szerzet az örmények primását. A közönség elfojtott lélek-

zettel leste a pillanat fenségét, midőn az elől vitt kereszt után kettős sorokban az oltár felé tartanak előbb a kispapok, majd a szerzet tagjai s ime a templom küszöbén megjelenik Ázárián István ő boldogsága profétikus alakja az örményül felhangzó (Áhá káhánájábéd mjádzl). „Ecce sacerdos magnus“ dicséneke mellett, s hosszú sötét lilaszínű uszályos talárjában, fején egy fátyolos süveggel s kezében a pátriárkhai jelvénynyel — aranygömbös pásztorbot lilaszínű fátyol-zászlóval — áldást osztva halad el a templomot zsufozásig megtöltött nép között.

A kis termetű alak, a sasteakintetű és nagy szellemi tehetséget eláruló arcz, a hatalmas sas-orr örmény jellege, a keletiesen metszett szemek s az öszbevegyült tekintélyes szakáll, valamint az élénk mozdulatok nagy intelligenciát árultak el.

1899-ben halt el a kiváló főpap, kiről akkori verses bucsuztatóm így szólt:

„Prófétát vesztett Kelet és Arménia Benned,
Ám ma az Úr trónját ékíti fénykoronád.

Most, kinek őrt állt sas-szeme nyája felett szeretettel:
Isteni zsámoly előtt légy Te a gondviselőnk!”

Halálát őszintén gyászolta az egész katolikus világ.

A „Le Mois“ czimű francia folyóirat Ázárián pátriárkháról így ír:

A magas méltóság, melyet Ázárián pátriárkha ő boldogsága a keleti egyházban és potitikában elfoglalt, valóságos eseménynyé tették az ő halálát.

Keleten a vallás és a nemzetiség fogalmai összeza-
varodnak a nép fölfogásában, és a vallás feje egyúttal
főnöke a nemzetnek is.

De nem független főnök és szükséges, hogy a szul-
tánnal, a legfőbb urral megtalálja a megélhetés módoza-
tát, mely megengedje neki, hogy nemzetfelei érdekei
fölött örködjék.

Ebből állanak a tetemes nehézségek, melyeket
Ázárián ügyességgel el tudott simítani. — Midőn
Hászun bíboros utóda lett, az örmény katolikus kom-
munitást alapjában megoszolva és a tévtanok küszöbén

találta. Éleseszű gondossága számüzte a veszélyt és teljes kibékülést idézett elő a lelkekben.

Lángoló volt az ő buzgalma. — Nemzetének boldogulását óhajtotta és kevésbé jó szemmel nézett mindenemű idegen befolyást.

Állása arra kötelezte, hogy sokat foglalkozzék politikával és magatartása végzetesen ki volt szolgáltatva a pártok vitatkozásainak. Előszeretettel személyesen foglalkozott a legkisebb részletekkel, mi hozzájárult ahhoz, hogy egyéni súlya ezáltal némileg szenvedett.

Keleten, a ravaszság hónapban azt tartják a közmondás szerint, hogy: „Két török kell hogy egy görögnek, két görög hogy egy zsidónak, két zsidó hogy egy örménynek túljárjon az eszén.“

Csakhogy veszedelmes dolog rászedni a törököket, mert jatagánok állanak rendelkezésükre és karjaik neheznek.

Monsignore Ázárián örökölte a veleszületett faji finom tapintatot, és azt nagy tevékenységgel Isten és nemzete szolgálatára szentelte. Ritka értelmessége, mély emberügy- és nyelvismerete, lángoló buzgalma oly emberré minősítették, kivel számolni kellett.

Nagy munkát végzett nemzete javának az előmozdítására. Kellő közvetítés útján meg tudta védeni övéit a lemészárlás borzalmait ellen, melyek szinte megsemmisítették a szimatikus örményeket az utóbbi években.

Az örmény egyház és az emberbaráti szeretet teljesen neki fognak ezért hálásak lenni.

* * *

Eddig terjed a rokonszenves nekrológ, mely Párizs egyik legelőkelőbb katolikus havi szemléjében látott napvilágot. S hozzá még kétszeresen érdekes, hogy éppen arról a küldetéssel bíró egyházfejedelemtől emlékezik meg, kit csak közbejött váratlan halála akadályozott meg, hogy ígéretéhez képest a hazai örménység anyavárosát, Szamosújvárt meglátogassa. Fényes neve ott diszleg az „Armenia“ munkatársai közt is. . .

M. GY.

ÖRMÉNY TÉMÁK AZ ORIENTÁLISTÁK HAMBURGI
KONGRESZSZUSÁN.

DR. HERRMANN ANTALTÓL.

II.

Mészériáncz Lévon, az örmény urarti-ele-meiről. Az előadó etymológiái nagyon merészek, mert az urartu-nyelvből állítólag kölcsönvett szók eredeti jelentése homályos. Az eszmecserében Andreas F. C., Bartholomae Chr. és Lehmann C. F. vettek részt.

Lehmann C. F., az örmények bevándorlásának összefüggése a trákok és vániak vándorlásaival. Ezen igen fontos előadást a II. B. és VIII. osztály együttes ülésén tartotta meg Lehmann, a ki öt-hat évvel ezelőtt nagy eredményű tanulmányutat tett Armeniában, Belckkel együtt. Az előadást számos ábrával illusztrálta; ezeket közli az idézett kongresszusi kiadvány. A trákokhoz számítható kimmeriek betörése a központi kaukazusi szoroson, a nágrúz országúton, a Kr. e. VIII. század vége felé történt. Ezzel függhetett össze I. Ruzasz, Chaldisz (Urartu) királyának katasztrofája († 714). II. Argisztisz uralmára (714—680) esik Urartu hatalmának hanyatlása. II. Ruzasz helyreállította a birodalomnak területét, melylyel az 800 év körül birt; miután legyőzte a kimmerieket, kiket előbb az irani askura-nép szorongatott kelet felől, s aztán Asszorbaddon vert meg (677) az Urmia-tó mellett, minek következtében nyugat felé nyomultak. Ruzasz szövetséget kötött a megvert kimmeriekkel, kik arra kötelezték magokat, hogy elkerülik Urartut. Az általuk Erzerum-Erzingián-Drexan (Derszun?) irányú útjokban feldult Menuasz-erődöt Ruzasz ismét helyreállította és nyugot felé, Mazgert tájékán, új erődöt emelt. 676-ban a kimmeriek feldúlták az utolsó Midasz (Mitá) birodalmát; ez az indogermán frigeek és az ariai mosok fölött uralkodott.

Az örmények, úgy mint a közel rokon frigeek a trákokhoz tartottak. Az Európából való vándorlásuk alatt érintett állomások neve nagyobbrészt *Aquémor*, illetőleg *Oquimor*. Az Ur-me-ni helység-név, melyet Menuasz nyu-

goti hadjáratai alkalmából említ (v. ö. Argisztis évkönyveiben az Urmâni város(?)-nevet), egyezik Orminionnal, és azon hadjáratok területét tekintve, az ilyen nevű állomások között csak a tulajdonképen Armeniához legközelebb állót jelentheti, a Halys forrásai mellett. Ott tanyáztak tehát az örmények sokkal előbb, mint hogy az első kimmeriek átkeltek a Kaukázuson.

Abban a nagy mozgalomban, melyet valamely északról, vagy északnyugotról megindult nagy nyomás idézett elé, s mely a szkoloti-skitákat is érte, a kimmeriekkel együtt a Pontusz körül más trák népek is, u. m. a trér, tin (bithyniai) törzsek kerültek Kisázsziába. Ezek idézték elő a keleti irányban ható első népeltolódásokat is. Már II. Ruzász idejében kezdődtek, a kinek az Urartu-beliekkal addig nem közvetlenül szomszédos mosokkal kellett megküzdenie, a hatmi (hetiták) és halitu (*Ἀλιτιοί*) mellett. Az Armeniába való bevándorlás főmozgalmát azonban a kimmerieknek, Lydiából való elűzetésük után, kelet felé való visszaözlése idézte elé. Az Armeniában egy néppé olvadandó bevándorlók nem voltak homogén tömeg. Legalább három főalkotórészt lehet megkülönböztetni. Ezek:

1. A tulajdonképeni örmények, kik a Halys forrásaitól és Akiliszenetől (Strabo), melynek királyi városa Kamacha volt (ma Kjemadi) keleti és délkeleti irányban Szaszpiritizig, Kalacheneig és Adiabeneig vándoroltak be; 2. Más trák népek, ezek közül kiválnak a kimmeriek, kik Lydiából kiűzve, a későbbi kappadokiai síkságokon, a tavakban dús Muszi földjén nomád életet éltek; itt nincs szó városi telepekről. Az örményeknek a Kappadokiát lakó gamir-ját (v. ö. asszir Gimirzi, héber Gomer=kimmeriek) ismeri az örmény névhagyomány is, melynek igazi nyomát megtaláljuk Chorenei Mózesnél is, minden tévedése, sőt tévesztése mellett. Mózes e bevándorlást tévesen Babiloniából kiindultnak tekinti, s ezért Kappadokiáról, mely a bevándorlásnak tényleg egyik kiinduló pontja, azt gondolták, hogy legutoljára, és kelet felől hódították meg. A kappadokiaiaknak, kik csak a trák-kimmer zavarok következtében kerültek lakóhelyükre, eddigi tágabb értelmű Ciciliába, úgymint az örményeknek a trakokkal való egyyüvértartozása

mellett tanúskodik a majdnem azonos viselet is, (Herodotosnál és az ó-perzsa szobor művekben, Andreas szerint). A Malatia-Charput-Diarbekir-vonalon, mely első sorban tekintetbe jön a Kappadokiába való bevándorlásnál, különleges trák szerkezetű kurganok találhatók.

3. Az előbb említett trák népek azonban már bevándorlásuk idejében erősen össze voltak vegyülve olyan elemekkel, melyek Kisázsia indogermánok előtti lakosságának rétegéhez tartoztak. Ezt mutatja az örmények típusa is. A vezértörzsre, a szorosabb értelemben vett örményekre nézve, a keveredést bizonyítják a régi fővárosban, Kamachiában, az élő sziklában az előadó által talált ősrégi alkotások, a melyekről mind jobban kiderül, hogy úgy Kisázsiaiában, mint Görögországban a nem áriai őslakosság közös jellemző ismertetői. A tekintetbe jöhető területeken lakó nem áriai elemek, különösen a káld feliratok szerint, túlnyomóan Hátibeliéknek, azaz hetiták-nak mondhatók. Lehetséges, hogy trák törzsű települők, kik az őket megelőző lakossággal összekeveredtek, s a kiknek nyelvéből hiányzott a *h* hang, a megdült ország szerint Hátibeliéknek nevezték magokat, s hogy ebből magyarázható (Jensen szerint) az örmények honi neve Hay, többes szám Haik, melynek eponymja Haik, a Hatik beczező névből. A priori tehát semmi sem áll útjában annak, hogy a hetita területen talált kisázsiai hieroglif-feliratokban, ha nem is mindeniken, az örménynyel rokon trák nyelvet, illetőleg valami trák-hetita keverék-nyelvet keressünk.

Assziriának Kr. e. 607-ben történt felbomlása után Urartu-Kaldia területe versengéstárgya volt Media és Lidia közt; az utóbbi később is mint kisázsiai nagyhatalom elfoglalta Kaldia örökét. A Halys melletti ütközés Media javára döntött. Nem tudhatni, vajjon a médek vetettek-e véget a káld királyságnak, avagy a bevándorló örmények. Midőn Toprakaleh-t feldúlták, még tisztán káld kultúra uralkodott benne. Az örmények és káldok közti küzdelmek, a milyenekről Xenophon (Cyropaldia, 3. 2.) tárgyilagosan értesít, bizonyára méd, sőt talán még perzsa uralom alatt folytak le és az ugyanott említett, connubiumok megál-

lapító szerződésekkel értek véget. Az Urartubeliek zöme azonban már I. Darius előtt, kinek 18. satrapiajához tartoztak, az Araxes-síkságra vonult vissza. Xerxes arról értesít a váni sziklába vésett feliratban, hogy e felirat számára már Darius simította a sziklalapot. Az örmények bevándorlása óta rendezett állapotok valószínűleg csak Darius alatt, a zavarok befejezése után állhattak be. Sehol sincs említés arról, hogy Darius vagy Xerxes meglátogatta volna Vant. Nem valószínű, (azonban nem lehetetlen), hogy az ő idejökben káld fejedelem mint alhelytartó székelt volna Toprakkalehban.

Trák betörésekről a Pontusztól keletre, a kimmerieken kívül nincs tudomásunk. Az őket szorongató irániak (szkolot-szkitak, köztük az askurák), akkor a Kaukasz körül a Kaspi-tengermelléki Derbend mellett haladtak. De számba kell venni a Déloroszország steppeit lakó irániak betöréseit. Így aztán érthető, hogy az uralkodó családok neveiben a hetitáknál, Mitanniban, a kasszitáknál és káldoknál indogermán, különösen iráni elemek találhatók. Azonban e népek közül egyik sem indogermán. Hanem itt csak arról van szó, hogy az uralkodó rétegbe az indogermán, különösen iráni vérnek jelentős eleme került, úgy mint a frigeknél a népesség zöme a nem áriai mosokból stb. állott, míg az uralkodó ház és egy vékony uralkodó réteg trák-frig eredetű volt.

Valószínű, hogy az örmények bevándorlásával vagy épen nem, vagy csak közvetve függ össze az Ibéria-Georgia-beliek (Kartuli, talán helyesebb honi hagyomány szerint = *Καρδοίκοι*) bevándorlása, kik a Bohtanszu partjairól a kaukazusi kapuktól délre eső területekre nyomultak elő. Ezeket a területeket jóval azelőtt elfoglalták volt a nyugatról előnyomuló mosok és sokáig birtokban is tartották azokat. (Strabo). A mosok és iberek azonosságáról nem lehet szó.

Az előadó végre rámutat számos jelentős adatra a technika és a kultúra terén, melyek bizonyítják, hogy a káldok és rokonaik távolabbi rokonságban állottak Görögország és kisázsiai nem indogerman öslakosságával, melyet

Furtwängler szerint, lényeges rész illet a mykenei kultúrának, kivált technikai oldalának kifejtésében.

Az előadás megvitatása közben Hommel Fr. figyelemztet Fick Ágost etimológiájára, aki Haik-ot (= örmény) a Paioniabeli Pai-val veti össze, tekintve azt, hogy az örmények tényleg Trákia-Macedoniából jöttek. Ugyancsak Hommel szerint a frigeek őstörténetére rendkívül fontos, hogy Frigia legrégebb neve *Βερεζυρδία* azonos az I. Tiglatpileszarnál (körülbelől 1100 Kr. e.) említett Bu-ru-hum-zi, más olvasás szerint Bu-ru-g'um-zi néppel.

A MAGYAROK EREDETE ÉS ŐSLAKA.

Irta: SZONGOTT KRISTÓF.

BCU Cluj / Central University (Hatodik közlemény.)

II. Cikk. Nehány érv, melyek azt bizonyítják, hogy a magyarok básziliusoktól (görög-rómaiaktól) és örményektől származtak.

1. Fejezet. A veszprémvölgyi apáczámonostor lakói.

A veszprémvölgyi apáczámonostornak görög szövegű alapítólevele azt mutatja, hogy az ott lakott apáczák görögök voltak. Ugyan a derék Karácsonyi János dr. „Szent-István élete“ című kiváló munkájában azt mondja: „Mikor a veszprémvölgyi monostor alapítólevelét ki kellett állítani, véletlenül csak olyan férfiú volt a királyi udvarban, a ki a görög hivatalos iratok formuláit ismerte.“ (Karácsonyi, Szent-István király élete, Budapest, 1904. 40 lap). Dr. Balics a „Katholikus Szemlé“-ben így idézi Karácsonyi mondott szavait: „Az alapítólevél nem azért van görög nyelven írva, mert az ott lakó apáczák görögök voltak, hanem azért, mert az oklevél elkészítésére fölszólított pap olyan velencei vagy horvát pap volt, a ki csak a görög oklevelek formuláit ismerte“.

Karácsonyi ezen munkáját Balics Lajos dr. ismertette a „Katholikus Szemle“ 1904. deczemberi (X.) füzetében (979—082. lap). Ebben Balics dr., Karácsonyi idézett helyére vonatkozólag ezt mondja: „A veszprémvölgyi apácák kézi munkáin előforduló föliiratok nem zárják ki föltétlenül az apácák görög származását“. Tehát Balics dr. szavaival az én malmomra hajtja a vizet. Igaz, hogy malmomnak eddig is volt elegendő vize, most pedig ezen bő ér oda vezetésével még jobban örül malmom . . . és örölni fog mindaddig, míg valaki nekem be nem bizonyítja azt, hogy az a „velencei vagy horvát pap csak a görög oklevelek formuláit ismerte“. De mivel ezt senki sem fogja bebizonyítani, mert nem is bizonyíthatja be, az én malmom csak tovább fog örölni. Örölni fog; mert lesz-e valaki széles e hazában, ki megmondja, hogy az a „horvát pap“, ki a műveltség sokkal alantabb fokán állott a magyarnál, melyik iskolában járt és hol tanulta meg a görög nyelvet?

És itt egy ismert dolgot idézek a szives olvasó emlékezetébe és ez a következő. Be van már bizonyítva ¹⁾ az, hogy a magyar honfoglalás idejében az olasz papok a latin nyelvből keveset tudtak és azt a keveset is rosszul tudták, a görög nyelvet pedig még kevésbé értették. A veszprémvölgyi monostor alapításának idejében pedig mondhatni, hogy a nagy rész majd semmit se tudott. Hogy tudta tehát az a „velencei vagy horvát pap,“ ki talán alig (?) konyitott valamit a göröghöz,

---

¹⁾ I. Gergely pápa, ki 604-ben halt meg Rómában, halálának ezerháromszáz éves fordulóját tavál (1904) ápril 14-én ülték meg. Erről az ünnepélyről igen érdekes cikket közölt a derék „Budapesti Hirlap“. Ebből az itt következő részletet közöljük: „Fáradhatatlan volt mint egyházi szónok; számos beszéde maradt reánk, a melyek rhetorikai szempontból is kitünőek. Latinul írta és mondta el őket s ebből következik, hogy a római nép a hatodik évszáz végén és a hetedik elején még értett latinul, bár a mindennapi életben már a mai olasz nyelvhez közelebb álló zsárgont használta“. (Budapesti Hirlap 1904. ápril 10, 100. szám). — A veszprémvölgyi apácamonostor alapításának, — mi több, mint négyszáz évvel később történt — idejekor már legtöbb olasz pap is igen keveset tudott — latinul. (Sz. K.).

az alapítólevél tárgyalását görögül megszóvegezni, miután a formuláreből csak a bevezetést és végszót szoktuk felhasználni; de a tárgyalást mindig nekünk kell önállóan megfogalmaznunk, mivel mi ismerjük az alapítvány feltételeit. Aztán, midőn a mélyen tisztelt író azt állítja, hogy az oklevél elkészítésére felszólított pap olyan „velencei vagy horvát pap volt, ki csak a görög oklevelek formuláit ismerte,“ — hallgatagon még kettőt mond. Mondja először azt, hogy az a „pap“ is igen szűkkörű ismerettel bírt; mert az okleveleknek „csak görög formuláit ismerte,“ de mondja azt is (pedig ezt teljességgel nem akarta mondani, azonban az olvasó az író idézett szavaiból ezt is kiolvashatja), hogy a magyar király körzetében nem volt egyetlen egy alkalmas egyén, ki képes lett volna egy „oklevél elkészítésére“ és így reászorult a király a jövevény „velencei,“ vagy a nagyon korlátolt ismerettel bíró „horvát pap“-ra. Sőt rosszakaratú ellenségeink ezen állítás alatt egy — a magunk: az ország számára kiállított — nagy szegénységi bizonyítványt is láthatnak és ujjal mutathatnak mi reánk mondván: „Íme mily tanulatlan volt akkor a magyar, még egy oklevelet sem tudtak ők magok kiállítani, hanem idegenre szorultak...“ Az elmondottak után tehát azt mondom, hogy ürügynek lehet — némelyek előtt — tetszetős ürügy, de nem elfogadható érv. Görögül kellett az alapító levelet kiállítani; mert a mondott apácák, kik utódai voltak az Árpáddal bejött görögöknek, sem a hazai közigazgatás nyelvét: a latint, sem a nép nyelvét: a magyart még nem értették, hanem csak görögül beszéltek; tehát az ők nyelvén kellett az oklevelet kiállítani, különben meg nem értették volna ezt.

Az aztán, hogy görögök is lakoztak e hazában közöttük, kik nyelvöket, nemzetiségöket sokáig megtartották és csak nagy későre olvadtak be a magyar nemzetbe, — köztudomású... Benkő József történelemíró azt mondja, hogy 1600. év október 25-én Léczfalván tartott országgyűlésen törvény hozatott, melylyel a görög... kereskedők az országból kitiltattak.)

1) Historia Transilvaniae, caput IV.

Ime tehát még a XVII. század elején is vannak görögök — még pedig elég nagy számmal — e hazában! És mikor jöttek be ezek? Ezek nagyobbreszt Árpád „básziliusai“-nak utódai. Ilyen görög utódok voltak a veszprémvölgyi apácák is.

Hazánk görög eredetű lakói aztán idővel mind beleolvadtak a magyarságba, kikből igen jó magyarok lettek. Ilyen beolvadt görög eredetű család a tekintélyes Haris család is, mely a beolvadás előtt Cháris (Χάρις = Gratian) nevet viselt.

2. Fejezet. A közigazgatás nyelve.

Árpád honfoglaló seregében voltak római eredetű harcosok is. De ezeken kívül a vitéz vezérrel bejött görögök és örmények között is voltak elegenden, kik beszéltek latinul. Sőt még a „turk“-ok közt is, kik majd szövetséges, majd pedig ellenséges viszonyban állottak a kelet-romai császárral, találtattak — nem csekély számmal — olyanok, kik a mondott viszony tartama alatt elég jól megtanultak görögül-latinul.

Bizonyításul itt négy esetről említést is teszek.

1. Az örmény eredetű „Leo császár saját hajóival szállította át a Dunán a turkokat, kik együtt harczoltak a császár embereivel, Simeon Bulgária fejedelme ellen“. (L. Konstantin, De administrando imperio, 51. fejezet, Marczali H., A magyar történet kútfői, 55. lap).

2. „Gábor deák megy a turkokhoz császári parancsra: „A császár azt üzeni nektek, így szól, támadjátok meg a besenyőket, foglaljátok el földjeiket, telepedjete le oda (úgy is ott laktatok azelőtt), úgy közel lesztek birodalomhoz, és ha akarom hozzátok küldök és könnyen megtalálalak benneteket. Erre a turkok fejedelmei egy hanggal kiáltották: „Mi bizony nem megyünk neki a besenyőknek, mert nem birunk velök. Nagy a földjük, sok a népök és kemény legények. Ne is beszélj többet erről, mert nem szeretjük“. (L. Konstantin, 8. fejezet, Marczali H., A magyar történet kútfői, 44. lap).

3. „Szövetségesekül (ὅτε συμμαχοῖς ἀδριοῖς ἐχοῖζαμεθα) használtuk őket (a turkokat) a békepontokat megszegő és Trakia földjére berohanó bolgárok ellen“. (L. Leo császár taktikája XVIII. fejezetének 41. pontját. Marczali H., A magyar történet kútfői, 14. lap).

4. „Oly módon kell a besenyőkkel szerződésre lépni, bogy ők bárhol tegyenek szolgálatot, a hol szüksége van reájok a császárnak, akár az oroszok, akár a bolgárok, akár a turkok ellen“. (L. Konstantin 8. fejezet. Marczali H., A magyar történet kútfői, 44. lap).

Aztán a turkok az ismerkedő érintkezésnek még egy másik útját-módját is gyakorolták. Erről az érintkezésről Leó császár a következő pontokban szól:

65. „Nagyon busulnak azon, ha valamelyikök (a turkok közül) a rómaiakhoz szökik át. Ismerik ugyanis nemzetöknek állhatatlan lelkületét, hogy nyerekedni szeretők, sok törzsből állók; miért is atyafiságnak és egymás iránt való érzelmeknek nincsen náluk tisztelete“.

66. „Ha néhányan megkezdték az átszökést és szives fogadtatásban részesültek tőlünk, nyomban sűrűn követik őket; ez okból neheztelnek azokra, kik tőlük elpártolnak“. (L. Leó császár taktikájának XVIII. fejezetét. Marczali H., A magyar történet kútfői, 19. lap).

. . . De nincs kizárva az az eset sem, hogy az „állhatatlan“ turk, miután meglanulta a romai szót . . . vissza nem szökött — atyafiaihoz . . .

Végre még két helyet idézek Szent-Istvánnak fia számára irt és nyolcz pontból álló intelmeiből:

VI. . . . „In primis Romanum crevit imperium, et reges sublimati fuerunt et gloriosi, quod multi nobiles et sapientes ex diversis illo confluebant partibus. Roma vero usque hodie esset ancilla, nisi Eneades fecissent illam liberam“.

VIII. . . . Quis grecus regeret latinos grecis moribus aut quis latinus regeret grecos latinis moribus?“ . . . . (L. Marczali H. A magyar történet kútfői, 65—66. lap).

A mondottakból látszik, hogy a honfoglaló magyarok nagy része tudott — latinúl. Mert, ha nem tudott volna, akkor ki számára szerkesztették királyaink törvényköny-

veinket — latinúl? Tudtak . . . és éppen ez az oka (a magyar nyelv úgy sem volt még teljesen megalakulva!), hogy Szent-István, mihelyt rendezte az ország belügyeit, a közigazgatás nyelvénél a latin nyelvet tette: atyai intelmé fiához (De institutione morum ad Emericum ducem), az apátságok és monostorok (a veszprémvölgyi monostor kivételével, mely — a mint előbb láttuk — görögül van szerkesztve) . . . alapítólevele, a törvénykönyvek . . . és egyéb oklevelek nyelve — latin . . .

3. Fejezet. Aratási és jegyváltási népszokás.

A „Hazánk“ 1904. júl. 19-iki 170 száma alatt igen szép dolgokat mond el. Ebben a számban olvasható a következő fölötté érdekes dolog is: „A magyar alföldi vidékeket elhagyva, keressük föl most már Erdély fensíkjait. Itt legszebben a zágoni nép ünnepli meg az aratást. Aratás végeztével a kalászból és buzavirágból kötött koszorút a tréfát legjobban szerető arató fejére teszik, ki kurjongatva járja be az utcákat és igyekszik kikerülni az innen is, onnan is reá zuditott hideg vizet. De bizony, mire a gazda lakására ér, tetőtől-talpig csuronvíz (vizen víz, vagy vizre víz) lesz. . . Csur (*щур*) pedig örmény szó és jelentése: víz. És most kérdem, mikor ment által az örményből a magyar nyelvbe a csur szó? Zágonban tudtommal nincs egyetlen-egy örmény sem. De ha lenne is, az nem arató, hanem vagy kereskedő, vagy földbirtokos. A kereskedő, vagy földbirtokos pedig nem beszél a magyar néppel örményül, hanem magyarul. Mikor ment tehát által ez a szó az örményből a magyarba? Bizonyára a magyar nyelv megalakulása kor.

Árpáddal igen sok örmény is jött be, kik nyelvöket, nemzetiségöket, a honfoglalás után is sokáig megtartották; erről különben hátrább fogok szólni, itt csak jelzem azt, hogy a gazdag örmény nyelvből sok szó ment által a magyar nyelvbe. Ezen nevezetes állítás bebizonyítására hoztam fel itt ezt az egy esetet.

De talán mondja a szives olvasó, hogy: „Egy fecske még nem tavasz“ és „egy fa még nem erdő“.

Igaz, de ezt az egyet is csak kóstolóul hoztam fel; a többi — melyből százával hozhatok fel példát — majd később a maga helyén. . .

Itt — a helyett — egy más szép népszokásról teszek röviden említést.

Az örmény jegyben járó férfiú arájának az esküvő előtt valamelyik estve kosárban többféle ajándék-tárgyat küld. Az ara rögtön kiszedi, közszemlére az asztalra teszi azokat. . . és a szép figyelem viszonzásául ő maga is küld jegyesének a kiürített kosárral egyéb ajándékokat (melyek közül soha sem hiányzott a [— többnyire — az ara által sajátkezüleg varrt és himzett] völegényi ing). De nagy ritkán megtörtént az a furcsa eset is, hogy hábár elfogadta az ara a küldött ajándékokat, de azért ő viszont, mivel sem ajándékozta meg jegyesét és a kosarat — üresen küldötte vissza. Ez azt jelentette, hogy nem akar utána menni, nem akar felesége lenni. . .

Ezt a szokást is átvették az örményektől a magyarok, kik már rég elszokták a menyeköz előtt való kosárteli ajándékozást; de ezt a kifejezést: „Kérem, ne adjon üres kosarat!“ mai napság is használja a magyar nő, ki tálczán kínálja az ételt-italt rokonának, ismerősének, vendégének. . .

4. Fejezet. A magyar országgyűlés és a magyar eredet kérdése.

A magyar Képviselőház 1902. évi deczember 11-én tartott ülésében szóvá tette a legfontosabb kérdést: a magyar eredet kérdését. . .

Dr. Vertán Endre: „Akár huszmillió legyen ez a nemzet, akár még kevesebb, fenn fog maradni, mert megvan neki az alkotmány szerete, a függetlenség utáni vágya.“

Közvetlen utána Thaly Kálmán: „Nemzetemet az élbukástól nem féltém, nemcsak azon latin közmondás alapján, hogy „Alios vidi ego jam ventos“: más viharokat is látott a magyar nemzet; de abból a történetfiloso-

fiái alapelvűből indulva ki, hogy a magyar államalkotó faj származására nézve is. A turáni fajból való, úgy mint a török.

A magyar fajnak államalkotó képességét még nem tagadhatta senki; mert — úgy látszik — az Eteközből hoztuk az alkotmányt magunkkal. Pusztaszeren volt az első nemzetgyűlés, s a legősibb, a mit ünnepeltünk az ezredévkor, a mi alkotmányunk. Ezen államalkotó tulajdonság mellett tanuskodik az, hogy meg birtuk örizni, legalább rongyait ennek az alkotmánynak, annyi zivatar, annyi viszontagság közepette is; azért bizom nemzetem jövőjében, noha ezen reményünket tendencziózuson el akarták venni. Mert támadt egy tudományos, egy irodalmi áramlat, mely ősi származásunkat, ősi dicsőségünket: a hunnoktól, az avaroktól való származásunkat megtagadva, egyszerűen a halszagú finn-atyafiságra redukált bennünket és el akarta velünk hitetni, hogy ural-ajtaiak vagyunk; pedig ezeknek szerepléséről: a finnek, lappnak, mordvinnak, csuvasznak, cseremisznek stb. szerepléséről a történelem nem tud semmit. Az összes hagyományaink felháztak ez ellen; de lecsepülték akkor ezeket. Miért cselekedték akkor ezeket? Azért cselekedték — talán némelyik meggyőződésből is tette, nem zyanusitom őket, — hogy veszítse el ez a magyar nemzet a jövője iránt is az érzékét, mondván neki: Hisz te sohasem voltál nagy, nem vagy hún-ivadék, neked a világhódító Áttilához semmi közöd, a te őseid ott halásztak, vadásztak a Jenise és Káma vize körül ősi módon, mint halász, vadász e fajta nép még most is; még ősi dicsőségünktől és ezzel együtt a jövőre való reményünktől is meg akartak fosztani bennünket, még pedig a tudomány állitolagos fegyvereivel.

Hát t. ház, szerencsésen ezen is túl estünk, nem haltunk bele. Most már más irány van, és az a nagy tudós Angliában, Rawlinson, a ki a ninivei és babiloni ásatásokat vezette, épp az ellenkező nézetre jutott, t. i. hogy mi turáni faj vagyunk és a magyar nyelv segítségével igyekezett megfejteni a régi szumer és ákád feliratokat; az egyptomi kulturánál is azt vitatja, hogy az ősi szumer kultúra turáni eredetű kultúra. Szóval fordult az idő kereke itt is, és a nemzeti hagyományoknak adott

igazat, vagyis visszahelyezte a magyar nemzetet azon fajok közé, melyek államalkotók. És bármily mostoha körülmények között vagyunk is, azért bizom nemzetem jövőjében, mert államalkotó faj lévén, nem fogják az időközi, sokszor kedvezőtlen állapotok és áramlatok elsöpörni. (Tetszés a szélső baloldalon. L. a 168-ik országos ülésről vezetett jegyzőkönyvet. 1902. decz. 11-én csütörtökön gr. Apponyi Albert, utóbb Tallián Béla elnöke alatt).

Ezen hazafias beszédhez a következő szerény megjegyzéseket fűzöm.

A tudomány, melynek mi köze sincs a politikához, kétségen kívül már megállapította azt, hogy vannak a kevert magyar nyelvben finn-ugor és török-tatár elemek... (De van még sok más elem, melyek még eddig feltüntetve, kikutatva nem voltak! Ezeknek egy jókora részét munkám hátralevő részében fogom feltárni). És a tudomány ezen fáradságos eredményei fölött szemet hunyni már többé nem lehet!

Azonban az első körülmény legkisebb homályt sem vet ősi dicsőségünkre; de a második körülmény sem fokozza — még egy mákszemnyire sem — a világhírű vitéz ősök hadi dicsőségét. Azért ne fintorgassuk orrainkat a „halszag“ miatt, se szégyenpír ne fussa el arczainkat, midőn halljuk a dicstelen állítást, mely ugymond: „ural-altaji¹⁾ eredetűek“ vagyunk; de avval se dicsekedjünk oly nagyon, és oly gyakran ne hozakodjunk elő vele, hogy: „turáni²⁾ faj“ vagyunk (Átilla hún volt és nem

¹⁾ Ural-altaji nyelvek, vagy altaji nyelvek öt nyelvcsaládot foglalnak magukban, melyek két csoportba soroztatnak: 1. Az urali csoport foglalja magában a finn-ugor és a szamojed nyelvcsaládot. 2. Az altaji nyelvcsoporthárom nyelvcsaládból áll: török, mongol, mandsu nyelvcsalád. Az ural-altaji nyelvek összetartozását Castrén födőzte fel, nálunk legjelesebb művelőjük Budenz József volt. Némelyek az ural-altaji nyelvekhez számítják a japánit, továbbá a keletindiai dravida nyelveket és a legrégebb ékiratokon megőrzött akkad-szumer nyelvet; mindez azonban még mindeddig nincs bebizonyítva. (Pallas-Lexicon, 16 kötet, 522 lap).

²⁾ Turán a legrégebb idők óta neve az Irántól éjszakra fekvő vidékeknek, tehát a Kaspi- és Araltó környékének és az Oxus meg Jaxartes vidékének. Leggyakrabban e néven nevezik Turkestan nyugati sík (t u r á n örmény szónak jelentése is: sík) részét, be-

török; a „turkok“ sem voltak törökök, hanem hún eredetű török alattvalók, kik — mint ilyenek — vettek át nyelvökbe, a hún nyelvbe török szókat, mely szók később a „turkok“-nak nevezett hunnok, tehát a magyar rokonok révén felszivódtak a magyar nyelvbe is!). Mert dicső eredetünk — szerény, de bebizonyítható véleményem szerint — se nem „ural-altáji,“ se nem „turáni,“ hanem árja¹⁾ vagy jobban mondva indogermán; mert a magyar nem származott sem a fin-ugortól, sem a török-tatártól, hanem ezek olvadtak be itt e hazában — a kereszténység felvétele után — az árja-indogermán eredetű magyarságba. Van a Dunában elég Szamos- és Maros-víz; de azért nem a Duna ered ezekből a folyókból, hanem a mondott folyók szakadnak a Dunába...

leértve a kirgiz steppet is. Az óperzsa mondákban gyakran az Ormuzd országával szemben Turan volt az Ahriman, vagyis a sötétség országa, melynek vad csoportjai gyakran pusztítva járták be Irán területeit. — „Turáni nyelvek“ így nevezik némely nyelvészek Müller Miksával Európa és Ázsia összes ragozó nyelveit, tehát mindazokat, melyek sem az egytagú (khinai), sem a hajlító (indogermán és semi) nyelvekhez nem tartoznak, tehát a következőket, az ural-altáji, dravida, tibeti és malaj nyelveket. Azonban mindezen nyelveknek közös eredetét eddigelé nem lehetett bebizonyítani. (Pallas-Lexicon, 16 kötet, 426 lap).

¹⁾ Árják (árja szánszkrit szó: nemes, nemzetes). Így nevezték a régi hinduk három fő kasztját, melyek éjszaknyugatról törtek be Indiába, leigázták a dravida őslakókat. Az árják akkoron pásztor nép valának; de utóbb az emberi művelődés magas fokára emelkedtek. Mikor az árják a nomád életmódról a helytlakó életmódra tértek, az árják népneve „visz“ vala, a mi annyit jelent, hogy letelepedett, helytlakó nép. Az árják testi bélyegökre nézve az ugynevezett fejr és kaukázusi vagy a Földközi-tenger melléki emberfajtaához tartoznak. Árjáknak nevezték magukat a régi perzsák is; ebből az összehasonlító nyelvészek, azt következtetik, hogy valaha az összes indogermánoknak ez volt nevük s azért az indogermán nyelveket, árja nyelveknek is nevezték. (Pallas-Lexicon, 2 kötet, 119 lap).

Ári *αρρη*, [v. ö. *αρρ*: férfi és *αρρηρη*: erényes, a tatár er és Ares (a harc istene a görögöknél)] *ἀρρητός*, fortis; *ἄριστος*, optimus vel egregius (sicut Mars), *γενναῖος*, generosus: vitéz, bátor, derék, hős; *γορρονη* (gorovi, ebből a Gorove örmény családnév). Ezen örmény szónak többes-alanyesete: *αρρη* (árikh). „Árikh“-nak nevezték magukat a perzsák és médok, ellenben a más nemzetbelieket „án-árikh“-nak mondták. *Արիք կռչէն զհրեայսս պարսիք եւ մարք, իւ զօտարազգիս Արարիք*: Örmény akadémiai szótár, első rész, 358 lap.

EZER KORONÁS ADOMÁNY AZ „ÖME“-NEK.

Semmi sem bizonyítja jobban valamely eszme életrevalóságát, mint az a körülmény, ha azok, kik az eszme megvalósítására kibontott zászló alá sorakoznak, nemcsak szinleg czifra frázisokkal, hanem tettel, erkölcsi és anyagi áldozatokkal is igyekeznek a zászlót dicsőségre juttatni. Így a nemrég megalakult „Örmény Múzeum-Egyesület“ alapítóinak és buzgó úttörőinek bizonyára mi sem jutalmazza meg háladatosabban fáradozásukat és mi sem dokumentálja jobban törekvésüknek helyes és az általuk fölkeltett eszme életrevaló voltát, mintha nap-nap után látják, mint gyarapodik a kis sereg hatalmas táborrá, s ha látják, mint nyilatkozik meg a hazai örménység áldozataival, tetteivel is a nagy cél támogatására. Ismét egy nemes és a mai szűkmarkú világban valóban elismerésre méltó adományról számolhatunk be, melylyel beodrai Karátsonyi Andor, a hazai örménység egyik kiváló és széles körben ismert tagja gyarapította az „ÖME“ alapját. Ugyanis Tódorfi Lukács polgármesterhez, mint az „ÖME“ alelnökéhez 1000 korona értékét küldött be a következő levél kíséretében:

Nagyságos Uram!

Több hónapi távollét után haza térve első dolgom Nagyságodnak hozzám intézett nagybecsű levelére, — melyben az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tiszteletbeli alelnökévé történt megválasztásomat szives velem közölni, — válaszolni, egyrészt, hogy fenti oknál fogva való késedelmemet s így látszólagos udvariatlanságomat kimentsem, másrészt, hogy Nagyságod szives közvetítése révén köszönetemet tolmácsoljam az egyesületnek ezen ép oly váratlan, mint díszes megtiszteltetésemért.

Valóban jól esik, hogy — bár ösmeretlen vagyok — nem tekintenek idegennek azon városban, melyben őseim bölcsője ringott és hő vágyom, hogy mielőbb alkalmam legyen megismerkedni azon férfiakkal, kik az örmény ősök tiszteletét, tradícióiknak, specziális műveltségüknek ápolását a magyar hazafisággal oly szépen párosítják, kiket eddigelé csupán irodalmi működésükből ismerek és tisztelek.

Együttal megragadom az alkalmat, hogy alapító tag-sági díjam gyanánt csatolt — 1000 koronáról szóló 4⁰/₁₀-os korona — járadék-kötvényt az egyesületnek felajánljam.

Fogadja és tolmácsolja, kérem az egyesület tisztelt tagjainak is igaz nagybecsülésem nyilvánítását, mely után vagyok hazafias üdvözlettel Nagyságodnak készséges tisztelője. Beodra 1905. május hó 2-án Karátsonyi Andor.

Nem szükséges ehhez kommentár, mert hisz „minden szónál szebben beszél maga a tett.“ („Szamosújvári Közlöny“).

INDIAI ÖRMÉNYEK.

— *Levél Singapurból.* —

A z indiai örmények általában igen jó anyagi viszonyok közt élnek. Singapurban a leggazdagabb Szárkisz Tigrán; ő a tulajdonosa a Ráfelsz nevű szállodának, mely méltán viseli a Ráfelsz-palota nevet. Van még két szállodája; az egyik Penank-ban van és a másik Ránkun-ban. Testvérét Szárkisz Áved-et fogadta társul. Ingatlan vagyonuk egy részét képezi a három szálloda s néhány arany és drágakőbánya.

A Ráfelsz-szálloda a város egyik legszebb épülete, vetekedik London és Páris elsőrendű szállodáival. E szállodának, mely villanyvilágítással, fürdőkkel, laun-tenissel stb. van ellátva, 400 tágas vendégszobája van. A polgárnagy és más magas állású egyének itt fogadják a látogatókat. Az Angolországból, Chinából, Japánból . . . jövő összes utazók ide szoktak szállani. Szárkisz Tigrán új-csuchai gentlemen (dsent'lmen = úr, úri ember) a szó szoros értelmében; mindenki tiszteli, becsüli. Neje is, ki smyrnai születésű örmény, igen bőkezű a szegényekkel szemben. Férj és nő előmozdítanak minden jótékony célt. Szárkisz Tigránnak három lova volt nyertes a múlt ősszel (szeptember hóban) tartott singapuri löver-

senyen és a nagy díjakon kívül ezek vitték el a polgár-nagy díját is: az ezüst serleget.

Ez a Szárkisz Tigrán az, ki a singapuri örmény templom, mely Világosító-Szent-Gergely nevet visel, pad-jait ujjakkal cserélte ki; a fából készült ocska oltár helyébe Bombai-ból márvány-oltárt hozatott — saját költ-ségén. A szingapuri örmény pap saját élelmezésére mit se költ; mert Szárkisz Tigrán küld neki minden nap — friss ételt. Alig 8—10 örmény család van Szingapurban; ezek adnak tiszteséges fizetést (havonként 200 korona és bő ajándék), ezenkívül a persely jövedelmének fele is a papé, másik fele a templom takarítására fordítatik. Itt még szükségesnek tartom azt a megjegyzést is tenni, hogy valamint Smirnában, úgy itt is apró pénzt nem szoktak az örmények a körülhordozott perselybe tenni; hanem csak „rufi“-t (két korona) vagy „mártsel“-t (két és fél frankos pénz = 2 korona és 50 fillér = 1 frt. 25 kr.) De vannak olyanok is, kik aranyat vetnek a perselybe.

Az uralkodó nyelvezet az angol; de sokan beszélnek a malaji nyelvet is. Az örmények az új-csuchái tájnyelvet beszélnek, mely nagyon hasonlít az orosz-örményhez. A szolgák és szolgálók chinaiak; de igen eszesek. A mit egyszer meglátnak, azt azonnal felfogják. Minden ujdonságot Londonból hoznak ide, a melyek igen drágán kelnek el. Varró nő itt igen kevés van: bengaliai férfiak varják a női ruhákat is. Mértéket nem vesznek. Többnyire arczra borulva a földön varrnak, vagy meggörnyedve ülve.

Pinánk-ban is van három örmény család; ezeknek is fölséges nagy templomuk van, de papjuk nincs. A rankun-i örmények Új-Csuchából költöztek ide; de ezek birmai nőkkel házasodnak össze; azért gyermekeik, kik bérmanoknak neveztetnek, alig ha megtanulnak örményül. Van ezek közt is tiz igen gazdag család. Az örmény egyház itt „Szurp-Gárábéd“ (Keresztelő-Szent-János) nevet visel. . .

SZ. K.

AZ „ÖRMÉNY MÚZEUM-EGYESÜLET“

Ügyvivő alelnöksége hivatalos értesítést küldött mind-azokhoz, kiket az alakuló közgyűlés választással tisztelt meg. Eddig a mondott értesítésekre vonatkozó következő huszonöt (a 26. választ lásd a jelen füzet 179. lapján) válasz érkezett meg az ügyvivő alelnökség címére.

1. Nagyságos Polgármester úr!

Azon rendkívüli nagy kitüntetés, melyben az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlése részesített akkor, midőn az egyesület elnökévé megválasztani kegyes volt, legmélyebb hálával és köszönettel veszem.

Boldognak fogom érezni magamat, ha azon nemzetség történelmi emlékeinek összegyűjtésében és ezzel megőrkítésében részt vehetek, a mely nemzetséghez tartozónak mindig önérettel és büszkeséggel vallottam magamat . . .

Fogadja Nagyságod megkülönböztetett tiszteletem kifejezését.
Budapest, 1905 márczius hó 12.

Dániel László.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. Tisztelt Polgármester úr!

Folyó évi február hó 26-án kelt nagybecsű értesítéséből örömmel vettem tudomást arról, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlése tiszteletbeli elnökévé megválasztani szives volt.

Megtisztelve e megbizatas által, azt a legnagyobb készséggel elfogadom és valóban nagy öröömre szolgálna, ha e culturalis egyesület céljait igénytelen tevékenységemmel előmozdithatnám.

Mikor még kérem, hogy az egyesületnek nagybecsű bizalmáért hálás köszönetemet tolmácsolni sziveskedjék, fagadja Polgármester úr kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1905. évi márczius hó 21.

Lukács László.

3. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének Szamosújvár.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ által február hó 19-én tartott alakuló közgyűlésén tiszteletbeli elnökké történt megválasztásomat nagy megtiszteltetésnek veszem, — s azt örömmel elfogadom. Igyekezni fogok az „Örmény Múzeum-Egyesület“ céljait és fejlődését minden tehetségemmel mindenkor előmozdítani.

Azon reményben, hogy elénk tűzött nagy céloknak meg-
felelünk, vagyok hazafias üdvözlettel

Budapest, 1905. márczius hó 14.

B. Dániel Ernő.

*

4. Tekintetes „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek

Szamosújvár.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ közgyűlésének megtisztelő bizalmát, melylyel az egyesület tiszteletbeli elnökévé választani méltóztatott, őszinte és hálás köszönettel fogadom.

Áthatva attól a nemes és fényes nemzeti céltől, melynek művelésére és istápolására az igen tisztelt Egyesület zászlót bontott, őszinte örömmel jelentem ki, hogy az Egyesület munkálkodásában erőmhöz mérten mindenkor szeretettel és lelkesedéssel igyekezem részt venni. Hazafias üdvözlettel

Gyula, 1905. márczius 15.

Lukács György főispán.

*

5. Nagyságos Uram!

A Nagyságod kegyes értesítése folytán örvendetes tudomásra jött, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek a folyó évi február hó 19-én, Szamosújvárt megtartott alakuló közgyűlésén az én parányiságom tiszteleti taggá választatott.

Ezen kiténtetés által megtisztelve és elévülhetlen hála-ra kötelezettek érzem magamat . . .

Kolozsvárt, 1905. márczius 21.

Hazafias tisztelettel:

Dr. Mály István.

*

6. Tisztelt Barátom!

(Ez a nagybecsű levél Szongott Kristófhhoz volt intézve!)

Nagy köszönettel vettem azon értesítést, hogy a szamosújvári „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek folyó évi február hó 19-én tartott alakuló közgyűlése szives volt tiszteleti tagjává megválasztani.

Ennek folytán üdvözletem nyilvánítása mellett kívánom, hogy a t. Egyesület a hozzá fűzött reményekhez méltóan kedvező eredményel működhesen.

Szokott barátsággal elkötelezett hive

Kolozsvár, 1905. márczius 12.

Simay Gergely.

kir. tanácsos, törvényszéki nyug. elnök.

*

Mélyen tisztelt Polgármester Ur!

Jóllehet veszélyes betegségem miatt nem irhatom sajátkezűleg hálára kötelező szavaimat, mindazonáltal nem mulaszthattam el, hogy mély köszönetemet ne tolmácsoljam azon kiváló figyelemért, melynél fogva csekélységemet, az újonnan alakult „Örmény Múzeum-Egyesület“ választmányi tagjává egyhangúlag megválasztani szivesek voltak.

A keleti ős-atyáknak több ezredévvél annyi Hiob szenvedés közt, csaknem vértanú nemzetté avatott népfaja: az örmény — úgy látszik — arra van fentartva a Gondviselés által, hogy még hátralevő idejét e haza jövőjének dicsőségére szentelje, hogy az ősi kultúra, valamint az isten- és hazaszeretet köréből még megmenthető szép emlékek egykor beszéljenek civilizatorius tevékenységéről, magasztos eszméjének megvalósításáról és hirdessék azt a tapasztalati igazságot, hogy e magyar hazában mindenki szerető otthonra talál, kiben az őszinte hazafiság bármí vész között is meg nem inog.

Ismételt köszönetemet tolmácsolva a lekötelező megtiszteltetésért, maradok a tekintetes polgármester úrnak

Erzsébetváros, 1905. márczius 17.

atyafiságos üdvözlettel:

Ávedik Lukács főesperes-plébános.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

8. A tekintetes „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek

Szamosújvár.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ folyó hó 19-én tartott alakuló közgyűlése engemet választmányi tagnak választott meg.

Ezen reám nézve kiténtető megtiszteltetést kötelességemnek tartom elfogadni. A választásért köszönetet mondok és az egyesületet csekély tehetségemhez képest támogatni fogom.

Kolozsvár, 1905. márczius 11.

Üdvözlettel Dr. Czetz Dénes.

*

9. Nagyságos Tódorfi Lukács urnak, polgármester és az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alelnöke.

Szamosújvár.

Ujvidékről huzamosabb ideig való távollétem miatt, csak az imént vettem február hó 26-án kelt becses értesítését, melylyel tudomásomra méltóztattak hozni, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek ugyanazon hó 19-én Szamosújvárt tartott alakuló közgyűlése csekélységemet közfelkiáltással választmányi tagnak választott meg.

1905

Midőn az alakuló közgyűlésnek ezen reám nézve igen megtisztelő határozatát tudomásul veszem és a megejtett választást köszönettel elfogadom, egyúttal kijelentem, hogy mindenkor örömmre fog szolgálni, ha tehetségemhez képest szerény közreműködésemmel a t. egyesület támogatásához hozzájárulhatok.

Különben legkiválóbb tisztelettel és hazafias üdvözlettel maradtam a nagyságos alelnök urnak

Ujvidék, 1905. évi márczius 15.

igaz hive Duha S. Dávid,
újvidéki örmény kath. kamarás,
plébános és a bécsi mechithárista-
rend első kormány-tanácsosa,
apostoli hitküldér.

*

10. Nagyrabecsült Elnökség!

Folyó évi február hó 26-án kelt becses soraik tartalma szerint a Szamosújvárt február hó 19-én megtartott alakuló gyűlésen csekély személyemet az „Örmény Múzeum-Egyesület” választmányi tagjává szivesek voltak megválasztani.

Bárha előre haladt korú ember vagyok, mely korrallal egyidejűleg a munkakedv, erő, rugékonyság, hova-tovább csökken; mindazonáltal ott, hol örmény nemzetiségem érdekében csekély tehetségeimet, szolgálataimat érvényesíteni lehet, a szent ügy érdekében ezt kész örömmel felajánlom.

Megválasztatásomra vonatkozó becses értesítéseket tudomásul s kitüntető megtiszteltetésemnek veszem.

Egyebekben maradtam megkülönböztetett tisztelettel, szolgáljuk.
Gyergyó-Szt.-Miklós 1905 márczius 17.

Eránosz Bogdán.

*

11. Mélyen tisztelt Alelnök Úr!

Szívélyes értesítését arról, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület” választmányi tagnak megválasztott, őszintén köszönöm.

A megtisztelő választást elfogadom s megfelelőleg e nagyrabecsült bizalomnak, készséggel fogom támogatni az egyesület törekvését.

Egyebekben vagyok az alelnök urnak
Csik-Szépviz, 1905. márczius 11.

tiszteletteljes üdvözlettel
Fáraó Simon.

12. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének.

Szamosújvárt.

Folyó évi február hó 26-án kelt nagybecsű iratukkal értesítettek arról, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“ választmányi tagjává megválasztott. Midőn kijelentem, hogy ezen választást készséggel elfogadom, én magam igyekezni fogok szerény hatáskörömben annak meg is felelni. Maradtam a tekintetes Elnökségnek

Maros-Vásárhely, 1905. márcz. 10.

tisztelője:
Gáspár Gyula.

*

13. Tisztelt Alelnök Úr!

Kézhez vettem az „Örmény Múzeum-Egyesület“ részéről alelnökké történt megválasztásomról szóló értesítést, — köszönettel. Igyekezni fogok az Egyesület érdekében minden tőlem telhetőt megtenni...

Budapest, 1905. március 15.

kiváló tisztelettel
Dr. Gopcsa László.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

14. Igen tisztelt Uram!

Miután nézetem szerint a magyar-örmény Múzeum-Egyesület igen becses kultur-anyag megőrzésére s így közvetve a magyar nemzeti öntudatot is gazdagítani van hivatva, a választmányi tagságot örömmel és köszönettel elfogadom. Érdeklődésem némi jelölül egy csekély adományt is, a múzeum céljára, vagyok bátor postán utalványozni.

Budapest, 1905. márcz. 10.

Kiváló tisztelettel
Gorove László.

*

15. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének.

Szamosújvárt.

Vonatkozással hozzám intézett nagybecsű értesítésére, van szerencsém kijelenteni, hogy a választmányi tagságot hálás köszönettel elfogadom, és a nagyhivatású egyesületet tőlem telhetőleg készséges örömmel támogatni fogom.

Gyergyó-Szent-Miklós, 1905. márcz. 12.

Kiváló tisztelettel
Görög Joachim plebános.

*

16. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes titkárságának

Szamosújvárt.

Az egyesület részéről választmányi tagsággal tüntettetvén ki, sietek mély hálámat kifejezni az érdemem felüli nagy megtisztelésért.

Moson, 1905. márcz. 12.

Mély tisztelettel
Harmath Lujza.

*

17. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének.

Szamosújvár.

Örömmel értesültem az „Örmény Múzeum-Egyesület“ megalkulásáról és nagy megtiszteltetésnek vettem s köszönettel fogadtam tudósításukat arról, hogy tiszteletbeli alelnöknek voltak szívesek megválasztani.

Együttal tisztelettel kijelentem, hogy a szép, hazafias cél eléréséhez — kevés idő múlva — 200 koronával szívesen hozzájárulok.

Fogadja a tekintetes Elnökség kiváló tiszteletem kifejezését, a melylyel maradok

Maros-Vásárhelyt, 1905. márcz. 27. ity Library Cluj

készséges szolgáljuk
Karácson Márton.

*

18. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének.

Szamosújvárt.

A mult hó 26-án kelt nagybecsű iratát vettem, a melyben tudomásomra adni szíves volt, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“ választmányi tagjává lettem megválasztva.

Bizalmukért köszönetemet nyilvánítom és oda törekszem, hogy ezem hazafias célnak javára lehessenek.

Vagyok kiváló tisztelettel

Gyergyó-Szent-Miklós, 1905. márcz. 30.

Kopacz Lukács.

*

19. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének

Szamosújvárt.

Az Ö. M. E.-ben alelnökké történt megtisztelő megválasztásomat hírül adó hivatalos értesítésre: fogadja az igen t. egyesület öszinte köszönetem nyilvánítását. A nemes és hazafias munkából továbbra is részt kérve, ezentúl is szeretettel felajánlom csekély közreműködésemet, mint rendes tag.

Világosító-Szent-Gergely szelleme lebegjen a kegyeletes ügy felvirágoztatásán.

Honfiúi üdvözlettel

Kolozsvárt 1905 márcz. 13.

Merza Gyula
birtokos, E. K. E. főpénztárosa, az
„Erdély” szekesztője.

*

20. Nagyabecsiült és mélyen tisztelt alelnök úr!

Folyó evi febr. hó 26-án kelt és hozzám intézett nagybecsiült soraiért szívem és lelkem teljes melegségével mondok hálás köszönetet; örömmel vettem azokat és megválasztatásomért fogadják köszönetem kifejezését. Adja a jóságos úr Isten, hogy a szép, dicső és jeles egyesületen maradandó áldás legyen és éltesse a magyarok Istene mindazokat, kik az „Örmény Múzeum-Egyesület”-et életbe léptették!

A jogos önérzet felemelő büszkeségével ígérem én is, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület” hazafias célját szemem előtt tartandom és csekély tehetséggel igyekezendem azt örmény lelkesedéssel és teljes odaadással támogatni.

Ismételve hálás köszönetet mondva vagyok lelkes és hazafias üdvözlettel hiva

Mármaros-Sziget, 1905. márcz. 11.

Dr. Novák Károly
kincstári főorvos, máv. orvosi tanácsadó, az egészségtan tanára, a vörös kereszt itteni gondnoka, a róm. kath. egyház világi elnöke.

*

21. Nagyságos Tódorfi Lukács urnak, az „Örmény Múzeum-Egyesület” alelnökének

Szamosújvár.

Hivatalos teendőim és utazásaim miatt, csak most vagyok abban a helyzetben, hogy Nagyságod nagybecsiült értesítésére válaszolhassak.

Midőn választmányi taggá való megválasztatásomat a legnagyobb örömmel és készséggel elfogadom, egyben ígérem, hogy az Egyesület hazafias célja érdekében szerény tehetséggel közreműködni fogok.

Magyar-Óvár, 1905. márcz. hó 22.

Kiváló tisztelt
Nuricsán József
akad. rendes tanár és a m. kir.
vegykísérleti állomás vezetője.

*

22. Nagyságos Uram!

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlése közfelkiáltással válaszmányi tagul választott. E nem remélt kítüntető bizalomért ezúton fejezem ki hálás köszönetemet.

Hézagpótló, nagy misszió vár az Örmény-Múzeumra. A nagy munkában kedves kötelességemnek tartom, ha a négyezredéves maroknyi örmény nemzetiségnek hazafias önzetlen munkálkodásában szerény tehetségeimhez képest részt vehetek.

A magyar-örmény emlékek templomának felépítéséhez sok sikert kívánok.

Szamosújvárt, 1905. márcz. 21.

Hazafias üdvözlettel
Dr. Papp Bogdán.

*

23. Tekintetes Tódorfi Lukács urnak

Szamosújvárt.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ február hó 26-án kelt becses értesítését, mely szerint engemet az Egyesület válaszmányi tagjául választott, köszönettel veszem.

Midőn a megtiszteltetésért köszönetet mondok, ígérem, hogy az Egyesület érdekében úgy is mint ember, s úgy is, mint lapszerkesztő mindent, a mi módomban áll, megtenni fogok.

Kolozsvárt, 1905. márcz. 10.

Kiváló tisztelettel
Dr. Papp József ügyvéd.

*

24. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tekintetes Elnökségének.

Szamosújvárt.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ válaszmányi tagjává történt megválasztásomat megköszönve kérem, hogy engemet az egyesület rendes tagjai közé felvenni sziveskedjék.

Sopron, 1905. márcz. 20.

Hazafias üdvözlettel
Simay Tódor
mérnök, felügyelő.

*

25. Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ t. elnökségének

Szamosújvárt.

A megtisztelő választást köszönettel elfogadom és mindig igyekezni fogok a nemes célú egyesületnek — mennyire csekély erőmből telik — szolgálatára lenni.

Budapest, 1905. márcz. 17

Kiváló tisztelettel
Táboriné Tutsek Anna.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Szvacsina Géza Kolozsvár város polgármestere május elsején határközhöz ért. E nap évfordulója a városnál eltöltött 25 éves szolgálatának. — Szvacsina Géza a közszolgálat nehéz munkájában töltötte életét. A ki tudja, mennyi küzdelem, ernyedetlen ügybuzgalom, tudás és emberszeretet kellett ahhoz, hogy a szamosújvári kis deákból kincses Kolozsvárnak első polgára, első tisztviselője lehessen és kiérdemelje azt a bizalmat, mely őt a város élére és vezetésére állította, az teljes egészében méltányolja az ő kiváló egyéniségét. — Barátai, tisztelői fényes ünnepek között készültek e napot megünnepelni; de az ő szerénysége már eleve tiltakozott minden ünnepeltetés ellen, zajtalanul, csendes munkával, a közjóért lelkesedve akarta a második negyedszázadot is megkezdni. De teljesen még sem zárkozhattott el minden ováció elől; Kolozsvár társadalmának minden rétege felkereste szerencsekívánataival, mely hálás elismerése a 25 év munkájának és Szvacsina Géza tudásának. Szamosújvárról, szülővárosából mi is küldjük igaz szeretettel jó kívánatainkat. Gyermektársai, tanuló társai, jóbarátai visszagondolnak reá és büszkeséggel eltelve kísérik az ő magasan kiváló pályafutását. — Midőn örömmel vesszük át a „Szamosújvári Közlöny“ ezen szép sorait, folyóiratunk szerkesztője is csatlakozik az üdvözlők nagy számához annál is inkább, mert ünnepelt személyében egyik legkitünőbb volt tanítványunkat üdvözljük, ki 1863—64. és 1864—65. tanévekben volt e lap szerkesztőjének tanítványa. Hazarészünk akkori középiskolái alig mutatnak fel olyan kitünő tanítványokat, milyen volt a szamosújvári örmény kath. két éves új gymnasium négy első tanulója: Simay János (költő, dr. barátunk jelenleg igazságügyminiszteri nyug. titkár, Szamosújvár), Szvacsina Géza (Kolozsvár város érdemes polgármestere, kir. tanácsos); id. Simay János (Szamosújvári járásbíró), Novák Gerő, a néhai kiváló áldozár-tanár és kedvelt egyházi szónok...

Ujabb tárgybeli adományok az Örmény Múzeum javára. Esz tegár Tivadar ny. tanító Kolozsvárról két érdekes tárgyat ajándékozott az Örmény Múzeum számára, u. m. egy saját találmányú fából készült asztali diótörőt és egy régi k o p p a n t ó t, mely utóbbi a rézművesség egy ma már ritkaság számba menő kulturtörténeti érdekessége. Szongott Kristófné Bárány Véri egy régi k o p p a n t ó t tartójával együtt és egy éjjeli lámpát, melynek üvege domború lencse (nagyítóüveg). — Hány hasonló tárgyat szorított már ki a közhasználatból a modern fejlődés, miért is azok elkallódása ellen legbiztosabb menedékhelyek egyike lesz az „Örmény Múzeum,“ melynek tárgy- és vagyonbeli gyarapodása napról-napra örvendetesen fokozódik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az „Örmény Múzeum“ felügyelő bizottságának május hó 25-én tartott ülésén Dr. Herrmann Antal, az „Örmény Múzeum“ tiszteletbeli igazgatója a következő újabb mozzanatokról tesz jelentést:

Az orientálistáknak Algirban tartott nemzetközi kongresszusa nagy örömmel és rokonszenvvel fogadta Herrmann Antalnak az „Örmény Múzeum“ ügyében előterjesztett memorandumát, helyeselte az eszmét és egyhangúlag kimondotta, hogy azt erkölcsileg teljes erejéből támogatni fogja. Az emlékirat a kongresszus munkálatai közt fog megjelenni. A keleti tanulmányok legfőbb fórumának ezen itéletére támaszkodva, most még nyugodtabban lehet ignorálni azokat a támadásokat, melyeket a rosszakarat és tudatlanság intéztek a nagyvezélő intézmény ellen. De ez a törekvéseinket teljesen igazoló döntvény egyúttal serkentse az intézőket a legintenzívebb erélyes munkálkodásra. — A bizottság elismerését fejezte Herrmann iránt, hogy meggyőző érveivel, de személyes, tudományos tekintélyével is ily nagyjelentőségű elvi kijelentést provokált az „Örmény Múzeum“ javára. — Herrmann t. igazgató jelentette továbbá, hogy az alapszabályokat a belügyminiszterium véleményadás végett a közoktatásügyi miniszteriumhoz tette át, s hogy biztosítva van a kedvező és gyors elintézés. Jelenti továbbá, hogy a múzeumok stb. országos főfelügyelője már foglalkozott az Ö. M. E. megalakulásának hivatalos bejelentésével, ezt a legnagyobb rokonszenvvel fogadta, s a nagyhivatású intézményt nagyobb arányú támogatásban fogja részesíteni. — Örvedetes tudomásul szolgál. — Szongott Kristóf múzeumi igazgató bejelentette a következő újabb alapítványokat és adományokat: Karátsonyi Andor beodrai nagybirtokos 1000 koronás alapítványt tett, gróf Karátsonyi Jenő valóságos belső titkos tsnácsos 500 koronát küldött az „Örmény Múzeum“-nak, Szongott Kristófné Bárány Véri egy régi szép koppantót tartójával együtt és egy éjjeli kézi lámpát, melynek üvege domború lencse (nagyító üveg) adott a múzeumnak. (L. a jelen füzet „Kisebb közleményeit.“) Örvedetes tudomásul szolgál. — Szongott Kr. végre megemlített még néhány a Múzeum érdekében tett fontos lépést. Azonban ezekről részletesebben akkor fog beszámolni, ha az eredményről is jelentést tehet. — A bizottság mindezeket egyhangú helyesléssel fogadta.

Új folyóirat. Kalfáján tanár Párisban szépművészeti folyóiratot indított meg örmény és francia nyelven „Gérung“ czim alatt. A folyóiratnak, mely évnegyedenként jelenik meg, első száma változatos tartalommal márczius hó közepén került ki a sajtó alól. Előfizetési ára egész évre 10 franc. Czim: Proff. Kalfaián Directeur-Redacteur du „Grung“, 159 Boulevard Montparnasse, Paris.

KÖZGAZDASÁGI ÉLET.

Fa, mely kész tüt és czérnát ad. Van Mexico-ban egy „megni” nevű fa, mely kész tüvel és czérnával szolgál, mit azonnal lehet használatba venni. Ugyanis minden egyes levél végén tuskéből vékony tü van; mihelyt kihúzzák a tüt tartójából, azonnal erős, elég hosszú czérna, mely hozzája van növe, huzodik utána. Ezt a tüt öregek is használhatják, kik nem látnak a tü fokába czérnát huzni. („Hájrenikh“, Boston, 1904. aug. 20, 267 szám).

Hogyan táplálkozunk helyesen? 1. Lassan együnk és rágjuk meg jól az ételeket, hogy a nyálka a falatokat jól átjárja, mielőtt lenyeljük.

2. 10 fok C. alul és 40 fok C. felüli ételeket ne együnk és különösen ne egymásután.

3. Étkezés közben igyekezzünk nyugodtagnak lenni; izgatott hangulatban az emésztés is szenved.

4. Legyen gondunk az ételek elkészítésére és óvakodjunk a hamisított tápszerektől.

5. Ne terheljük meg gyomrunkat.

6. Ne étkezzünk egyoldalúan. Legjobb a változatos, az állati és növényi tápszerekből vegyesen előállított eledel.

7. A már megszokott étrendet állandóan be kell tartanunk. A mi igényeinknek teljesen megfelel a napjában háromszor szokásos étkezés; gyengébbek és gyermekek megtoldhatják ezt délelőtti és délutáni uzsonnával.

8. Vacsoránkat legalább is két órával a lefekvés előtt fogyasztsuk el; és mindenekfelett ne együnk estve sokat.

9. Ne igyunk sok vizet étkezés közben; hátráltatja az emésztést, ha tulságosan felhigítjuk a gyomornedvet. A bor és sör ivása mérsékelt mennyiségben ajánlatos.

10. Ebéd utáni alvás, bár nem feltétlenül szükséges; de gyenge, ideges, vérszegény emberekre üdítőleg hat.

11. Az egyszerű, változatos és zamatos házi eledel egészségesebb, a konyhaművészet bármely remekénél. („Közművelődés“).

MI ÚJSÁG AZ ÖRMÉNY VILÁGBAN?

A keleti örmények egyházi vagyona. Fredericke, a czári ház minisztere — mint Szentpétervárról jelentik — átiratot intézett az örményországi örmény katólikoszhoz, a melyben tudomására hozza, hogy az orosz-örményországi örmény birtokokra vonatkozó ismeretes rendszabályok hatályon kívül való helyezését ohajtó kérvényét a czár elé terjesztette, a ki azt megvizsgálás és jelentés tétel végett a belügyminiszter elé utasította. Ez tehát azt jelenti, hogy az orosz kormány ebben a sok vérengzést felidéző kérdésben is eltért a Plehve ultra-reaktionarius politikájától. A kedvező fordulatot Galiczin herceg kaukázusi főkormányzó visszalépésének tulajdonítják.

Felölös szerkesztő és kiadó-tulajdonos SZONGOTT KRISTÓF.

Szamosújvárt, Todorán Endre „AURORA” könyvnyomdája.

Nyujsza a jó Isten, ki azokat, kik szüleiket tisztelik hosszú élettel jutalmazza — drága életét még néhány évtizedre, hogy még sok jótékonyt gyakorolhasson — saját kezeivel! — A mondottak kalomból az „Örmény Múzeum-Egyesület“ elnöksége a következő üdvözlő iratot intézte ünnepelthez:

Nagyságos Urunk!

Az Irás hosszú életet és jólétet ígér annak, a ki tiszteli atyját és anyját. Nagyságod mindig gyermeki tisztelettel viseltetett mindnyájunk édes atyja: a magyar nemzet és szülő anyánk; az örmény faj iránt. És ime az Úr hosszú élettel és földi javakkal áldotta meg. Mindkettőt olyan pontnak tekintette Nagyságod, melyet a gondviselés bizott Nagyságodra, hogy nemzete és ember-társai javára hűségesen sáfárkodjék vele.

Az „Örmény Múzeum“ a magyar nemzet és örmény faj örök szent frigyének e legifjabb életerős záloga is nemeslelkű pártfogóinak első sorában tiszteli Nagyságodat. Most midőn Nagyságod az élet urának kegyelméből törhetetlen testi lelki erőben megértie a pátriarkák legendás korát: a kilenczvenedik esztendő, mi is kegyelettel és hálás hódolattal hajtjuk meg kulturlobogónkat Nagyságod előtt. Nagyságod személyében mintegy megtestesült az örmény elem nagy missziója az erdélyi magyar közművelődés nemzeti eszme szolgálatában. Mint a legjobb örmény, lehetett a legjobb magyarok egyike. A mit Nagyságod megvalósított a maga személyében, azt készül megvalósítani az „Örmény Múzeum“, mint intézmény. Dokumentálni akarja a hazai örménység életerejét a világ előtt s egyúttal az erdélyi örmények biztos oltalma alá kívánja helyezni a világ-örménység kulturkincseit. Mindkettővel pedig jelentős szolgálatot akar tenni a magyar nemzeti kulturának, hálaáldozatot letenni a magyar nemzeti génusz oltárára.

Kérjük a Mindenhatót, engedje meg, hogy Nagyságod még sokáig gyönyörködhessek az „Örmény Múzeum“ virulatában és nagy erkölcsi és anyagi erejéből még nyomatékosan közrevehasson e világraszóló örmény-magyar alkotás nagyarányú fejlesztésében.

Nagyságodnak mély tisztelettel alázatos szolgálai
Szamosújvár, 1905.

Tódorfi Lukács
ügyvivő alelnök.
Dr. Papp Gusztáv
titkár.

Bárány Lukács
a felügyelő-bizottság elnöke.
Szongott Kristóf
az „Örmény Múzeum“ igazgatója.

Nagyságos

Iompérdi Korbuly Bogdán

nagybirtokos, bankigazgató urnak, az „Örmény Múzeum-Egyesület“
tiszteleti alelnökének és alapító tagjának

Kolozsvár.

— Sajtó hiba. Folyóiratunk mult, május havi füzetében (36. lap.) észrevétlenségből egy sajtóhiba csuszott be, mit ezennel helyreigazitunk. Ugyanis dr. Herrmann Antal nem a „néprajzi múzeum magántanára“, hanem a néprajznak egyetemi magántanára (Kolozsvárt). Egyúttal kiegészítjük azt az érdekes cikkcsokort is, mely lapunk szintén május havi füzetében a 160. lap után jelent meg és mely tudós munkatársunk czimeit sorolja fel. Ebből a sorozatból kimaradt ez (mely czimeit közt a legelőkelőbbek egyike): a Szent-István-társulat tudományos és irodalmi osztályának a primás által megerősített tagja.

Örmény eredetű országgyűlési képviselők. A folyó évi január havában történt választás alkalmával a következő örmény eredetű honfitársaink lettek országgyűlési képviselőkké megválasztva: Burgyán Aladár, Buzáth Ferencz, Dániel Ernő báró, Dániel László, Dániel Tibor báró. Issekutz Győző dr., Jakabffy Imre, Karácsonyi Sándor, Kábdebó Gergely, Kuszka István (?), Lázár László, Lengyel Zoltán dr., Lukács László, Návay Lajos, Novák Aurel, Papp Géza dr., Szappanos István (?). Vertán Endre dr., Zachariás János dr. Ezeket a Képviselőház 1905. febr. 18-án tartott ülésében a következő osztályokba osztotta be, és pedig az első osztályba: Buzáth Ferenczet, Dániel Ernő bárót, Dániel Tibor bárót, Jakabffy Imrét. Papp Gézát; a második osztályba: Dániel Lászlót; a harmadik osztályba: Novák Aurelt; a negyedikbe: Zachariás Jánost; az ötödikbe: Issekutz Győzöt; a hatodikba: Burgyán Aladárt, Karácsonyi Sándort, Lázár Lászlót, Vertán Endrét; a hetedikbe: Kuszka Istvánt, Lukács Lászlót; a nyolczadikba: Kábdebó Gergelyt, Lengyel Zoltánt, Návay Lajost, Szappanos Istvánt. — Ezt a névsort a „Magyarország“ febr. 19. számából irtuk ki; azonban úgy tudjuk, hogy Karátsonyi Jenő gróf is meg lett választva országgyűlési képviselőnek; az örmény eredetű országgyűlési képviselők száma (ha a kérdéses eredetű két képviselőt is ide számítjuk) összesen: h u s z.

Kolozsvártt egy köztisztelőben álló öreg úr halt el. Vikol Lajos Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának tagja decz. 22-én életének 73-ik évében hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Temetése december 24-én ment végre nagy részvét mellett.

Kolozsvár szab. kir. város virilistái között a következő örmény nevekkal találkozunk: Betegh Bálint 1250, Betegh Péter 1273, dr. Dávida Leo 1482, Dobál Antal 2604, Donogán Gergely 1326, dr. Kosutány Ignác 1218, Tamási István 623 és Vikol Antal 1328 kor. adóval.

== SZAMOSUJVÁRI HIRADÓ. ==

Korbuly Bogdánról, ki Kolozsvárt lakik ugyan, de e város falai közt látta első ízben a napvilágot, — e rovat alatt igen örvendetes dolgot írhatunk. Ugyanis a napokban lépett érdemdús, hasznos életének 90-ik évébe. Ebből az alkalmából ismét több jótékonyágot gyakorolt. — Korbuly Bogdán fiatal korában kereskedő volt, azután egy kolozsvári pénzintézet élére állott, végre néhány évig a kolozsvári nemzeti színházat igazgatta — mint igen kiváló intendáns. Életrajzát sikerült arcképével együtt kiadta folyóiratunk. E lap szerkesztője évekkal ezelőtt néhány napot együtt töltött a szent-györgyi fürdőn (Beszterce-Naszódmegye) Korbuly Bogdánal, ki séta közben igen érdekes részleteket beszélt el hasznos életéből. Becsületes munkával igen jelentékeny vagyonra tett szert; de ezt a vagyont nem rakta fukarul egymásra, sem önző módon nem használta csak önzéeljaira, hanem adott abból bőven szent célra, áldozott a hazafiság oltárán, segítte a szegénységet... Alig néhány héttel ezelőtt lépett 200 koronás alapítványával az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alapítói sorába. Úgy tudjuk, hogy ünnepelt a hazai örmények közt a legöregebb.